

ALGEMEEN

NEDERDUITSCH EN FRIESCH

140 D 17

DIALECTICON

DOOR

JOHAN WINKLER.

~~~~~  
EERSTE DEEL.  
~~~~~

'S GRAVENHAGE
MARTINUS NIHOFF.

1874.

DE GELIJKENIS VAN DEN VERLORENEN ZOON IN DEN
TONGVAL VAN DE STAD WEERT.

Medegedeeld door den heer R. VAN GELEUKEN, theol. student.
te Roermond.

Maart 1873.

(In nederlandsche spelling.)

11. Doa waas 'ne mins, dè haai twee zein.

12. De jongste zagt aan zi vader: vader! gè mosjt mich miin deil gèven van eur good; en hè schedde 't in de helft.
13. Get 'r noa deej hè alles bi ein en de jong ging wiit reizen noa anger lenj, doa hè alles glik t'r door maakjden met gekheid en zoepe.
14. Wiej 't j'r door waas, kwaam um de brooatsnooat aan tj' liif.
15. Hè pakjde zich op en verheurdje zich vör kleine knecht; en d'n half'r steurdjen um met de verken oet.
16. Hè most zi liif vol krige met èrpleschelle wie de baggen èten.
17. Hè dacht in zich eiges: wie veul knechs hebben heim brooat zaat en doe zoost hej honger liën te börste?
18. Doe zulst tich oppakke en noa di vader toegoan en um zeggen: vader! ich heb zunj gedoan vör God en vör uch.
19. Ich verdeen neet det jè mich nog vör eur wecht kindj. Dootj met mich wiej met eine van eur knechs.
20. Hè ging huivers en wiej er nog wiit van ziin hoes af waas, zaag zi vader um en haai meeli met um; hè warp zich um zinen hals en kusjden um.
21. De jong zagt: vader! ich heb zunj gedoan vör den hemel en vör uch; ich verdeen neet det jè mich vör eur wecht kindj.
22. Doe zagt 'e vader aan ziin knechs: laupjt en haaljt voort 't schoonste kleid en doog 't um aan, auch einen rink aan ziin vinger en schoon aan ziin veut.
23. Kriigt dan e vet kaof en maakjt et dooat; wè zulle fiëst haoje.
24. Want mine zoon, dè ge zeetj, waas dooat en wè hebben um vrum gevonje. Doe ginge z'n aan 't fiësten.
25. Mer wie d'n aodste zoon oet 't veljd huivers kwaam en z'n hoes noaderdjen, heurdjen hè 't geschel van 't gespeul en 't danse.
26. Hè reep ein van de knechs en zagt: waat es doa?
27. Hè zagt um: eur broor es vrum gekome en eur vader heet e vet kaof doen slachte van bliidschap det hè gezondj es vrum gekome.

28. De broor ergerdje zich en wooi neet ingoan. Mer de vader kwam eiges boete en neudjen um vör in te kome.

29. Hè antwoordje: ich heb uch nou zooaveul joar gedeendj en jè hebt mich nog nooit 'nne bok gegève um ens met miin vrunj te fiëste.

30. Mer as eure zooan doa huivers kumptj, dè ziin geldj en good met slechte mèchtjes er door geholpe heet, dan dootj jè e vet kaof dooad.

31. Mine zooan! zagt de vader, umdet jè bi mich geblieëve zeetj, es al miin good vör dich!

32. Mer djè most fiëste en plezerig zeen, umdet eur broor dooad waas en nou truk lèvendjig es, umdet hè weg waas en nou vrum es gevonje.

A A N T E E K E N I N G E N .

De *oa* en *ao* klinken beiden tusschen *o* en *a* in, maar *oa* iets meer naar de *o*, de *ao* iets meer naar de *a* overhellende. De *ooa* is een volkomene, heldere *o* die door een korten naslag van onvolkomene *a* wordt gevolgd. De *ö* klinkt als in 't hoogduitsch, de *è* als in 't fransch.

11. *Zeun*, zonen, enkelvoud *zooan*; zie vs. 11 bl. 274.

12. *Zagt*, zeide; zie vs. 12 bl. 274.

Gèj, *gij*, ook wel *jè* en *djè*, dit laatste in plaats van *doe*, *du*; de zoon spreekt den vader met *gè* aan, de vader den zoon met *djè* of *doe*. Vergelijk vs. 31 en 32 van deze vertaling; zie ook vs. 29 bl. 285 en vs. 12 bl. 275 op *mich*.

Mich, mij; zie vs. 12 bl. 275 op *mich*.

Eur, uw; zie vs. 12 bl. 275 op *mich*.

13. *Get*, een weinig (tijds); zie vs. 23 bl. 279.

Anger, ander; zie vs. 8 bl. 134.

Lenj, landen, meervoud van *lanj*; zie vs. 22 bl. 279 op *enj*.

Gliik, terstond; het hoogduitsche *gleich*; zie vs. 30 bl. 215.

14. *Wiej*, als, toen; zie vs. 19 bl. 276 op *wie*.

15. *Half'r*, boer, pachter, te Maastricht *halfing*, volgens SCHUERMANS oorspronkelijk een pachter die de eene helft van zijn land voor zich en de andere helft voor zijn landheer bebouwt en daarmee de pacht betaalt. KILIAAN heeft *halfwin* en *halfsenaer* = *partiarus*, *colonus partiarus*. De vrouw van den *halj'r* noemt zich *halferse* of

halfesse. Het woord *half'r* of *halfe* is ook over andere streken van Limburg verspreid.

16. *Erpleschelle*, aardappelschillen.

Baggen, varkens, is een echt limburgsch woord, dat men ook te Maastricht kent en dat niet met het friesche *barg*, wel met het nederlandsche *big* verwant is. De *g* van dit woord wordt op limburgsche wijze, zeer zacht, bijna als *k* uitgesproken; zie vs. 18 bl. 279. Te Maastricht luidt dit woord volkomen als *bak*, in den verkleinvorm *bekske* of liever *bäkske*; een speenvarken noemt men daar *speebak*.

17. *In zich eiges*, in zich zelve. *Eigen* voor *zelf* is een nederfrankisch idiotisme. Zie vs. 15 bl. 198 op *dat egenste land*.

Heim, 't huis, het hoogduitsche *daheim*. Zie vs. 17 bl. 263 en vs. 17 bl. 236 op *ter häime*.

Hej, hier; zie vs. 17 bl. 276.

18. *Uch*, u; zie vs. 12 bl. 275 op *mich*.

19. *Wecht*, wicht, kind. In Holland heeft *wicht* de beteekenis van een klein kind, een zuigeling, onverschillig van welk geslacht; in Groningerland en Oost-Friesland is *wicht* een maagd, volwassen meisje, en de zelfde beteekenis heeft ook het sagelter friesche *wucht*. In Limburg en ook in andere streken van Zuid-Nederland is *wicht* eveneens voor volwassenen in gebruik, maar meest voor volwassen meisjes, ofschoon ook, zooals uit deze vertaling blijkt, op jongelingen dat woord wordt toegepast; ook in Gelderland is dit laatste het geval.

20. *Huivers*, naar huis, huiswaarts; zie vs. 25 bl. 279 en vs. 18 bl. 292.

23. *Kaof*, kalf; zie vs. 23 bl. 279 en vs. 23 bl. 276.

30. *Mechtjes*, meisjes, van *maagd*, in Drenthe *mæchies*.

De Kempen of het Kempenland is de naam van een zeer uitgestrekte, grootendeels onvruchtbare en uit onafzienbare heidevelden bestaande landstreek in Noord- en Zuid-Nederland. Het grootste deel van de Kempen behoort tot Zuid-Nederland en beslaat het geheele noordelijke deel van belgisch Limburg en het geheele oostelijke en middelste deel van de provincie Antwerpen. In Noord-Nederland strekt Kempenland zich uit over het zuidoostelijkste deel van Noord-Brabant, bezuiden Eindhoven en de oostelijkste punt van noordnederlandsch Limburg, de omstreken van Stamprou tot aan Weert.

De tongvallen van de Kempen vormen een zeer eigenaardige, zeer oorspronkelijke en hoogst merkwaardige groep van nederduitsche dialecten. Door de afgelegenheid van Kempenland zijn onder de eenvoudige bewoners van deze stille, maar eigenaardig schoone landstreek, die veel te weinig bekend is en gekend wordt, zeer veel

goede, echt nederduitsche woorden, vormen en uitdrukkingen in zwang gebleven, die elders reeds verouderd of geheel uitgestorven zijn.

De kempensche tongvallen splitsen zich in twee groepen, de limburgsche en de brabantische. De limburgsche tongvallegroep in de Kempen omvat alle tongvallen van de limburgsche Kempen, zoowel van het noord- als van het zuidnederlandsche of belgische gedeelte. De volgende vertaling in den tongval van het dorp Stamproi, of eigenlijk Stramproi, (Stramprode, Stramprade) dient als proeve van het limburgsche kempensch in Noord-Nederland.

